

УДК 3709133784+612.78

DOI 10.31654/2663-4902-2025-PP-2-81-88

Гурець О. В.

народний артист України, професор,
професор кафедри оперного співу Національної музичної академії
України імені П.І. Чайковського
oleksandr.gurets57@gmail.com
orcid.org/0009-0000-0012-0502

**ОСНОВНІ ПРИЙОМИ РОБОТИ З ГОЛОСОВИМ АПАРАТОМ
У ВОКАЛЬНОМУ КЛАСІ**

У статті розкрито основні прийоми та методи роботи з голосовим апаратом у класі сучасної вокальної підготовки. Дані прийоми роботи – це узагальнення практичного досвіду, використаного людством в процесі формування вокальної культури. Увага привертається до практичного спрямування освіти на основі евристичного навчання; до застосування безпосередніх міжособистісних та цифрових дистанційних способів спілкування викладача зі студентами; до використання прийомів самозаглиблення і водночас досягнення комунікативної відкритості майбутніх фахівців. Основні прийоми розвитку голосу стосуються звукоутворення, артикуляції, дихання, засобів виразності. У статті запропоновано прийом формування вокальної техніки: «активного ріапо» як основи формування співацьких навичок; використання м'якої атаки звука. Розглянуто й основні методи навчання у вокальному класі: метод показу і наслідування; метод уявного співу (внутрішнє інтонування); евристичний метод навчання (частково-пошуковий); дихальні вправи, артикуляційна гімнастика, вправи на резонатори, вокальні вправи (вокалізи), робота з напругою та релаксацією, вправи на дикцію та виразність. Сучасна вокальна підготовка майбутнього фахівця може досягти ефективності в умовах забезпечення свободи вибору і водночас залучення студентів до виконання уніфікованих навчальних завдань. Перспективними напрямками розвитку і оновлення педагогіки вокального мистецтва називаються: дослідження методологічних детермінант мистецької освіти; використання евристичних методів і прийомів навчання; систематична робота з голосовим апаратом, яка поєднує: класичні вправи (діафрагмальне дихання, вокалізи), цифрові інструменти (AI-аналіз, візуалізація), міждисциплінарні знання (медицина, акустика, психологія); досконале володіння професорсько-викладацьким складом різноманітних методів і прийомів вокального навчання, уміння застосовувати їх у відповідних ситуаціях, вміння використовувати цифрові засоби навчання у повному обсязі.

***Ключові слова:** методи, прийоми навчання вокалу, співак-професіонал, евристичне навчання, проблемно-пошукові методи навчання, цифрові технології.*

Вступ. Нагальною потребою українського суспільства є підготовка фахівців до практичної діяльності. На вокальних кафедрах мистецьких закладів вищої освіти проходять підготовку майбутні артисти-вокалісти та викладачі вокалу, розширюючи свої теоретичні та методичні знання, опановуючи способи здійснення вокально-педагогічної діяльності з урахуванням інновацій у сфері музичної освіти, становлення індивідуального стилю вокальної діяльності.

Сьогодні від співака-професіонала вимагається володіння такою вокальною школою, яка б могла забезпечити виконання ним будь-якого твору, незалежно від епохи, національної приналежності і стилю. Якщо врахувати, що на наших очах відбувається еволюція Оперного жанру, який найактивніше визначає розвиток вокальної

техніки, виконавської культури і педагогіки, і набуває найрізноманітніших синтетичних форм (музичний фарс, опера-мюзикл, рок-опера, камерна опера, моно-опера тощо), можна собі уявити, наскільки ускладнюється підготовка до професії співака-професіонала.

Складність навчання мистецтву співу полягає в його багатогранності, в тому, що воно включає в себе безліч компонентів. Співак одночасно повинен бути музикантом, вокальним «інструментом», «контролером» своєї вокальної технології і, в той же час, виконавцем, тобто творцем, виразником художньої концепції. При цьому вокаліст повинен поєднувати два різні прояви інтелектуально-психічної діяльності співаючого: раціональний, підконтрольний процес фонації і творчий художньо-виконавський процес.

Процес голосоутворення є результатом функції органів людського організму, заснований на певних законах. При наявному рівні розвитку науки, що вивчає анатомію, фізіологію людини, вже маємо у своєму розпорядженні певні дані, щоб полегшити і прискорити процес розвитку вокальної техніки співака. Але, як показує практика, в цьому питанні ще немає єдиної думки, і воно далеке від свого вирішення.

Важливість зазначеної теми обумовлена потребою підготовки фахівця нової формації, з таким рівнем загальнокультурної і професійної компетентності, які б відповідали рівню розвитку сучасного знання, слугували засобом творчого і самостійного розв'язання професійних проблем в різних галузях діяльності і містили педагогічний потенціал всебічного розвитку і саморозвитку особистості.

Актуальність проблеми підготовки співаків-професіоналів, викладачів вокального мистецтва мотивується необхідністю вирішення протиріч між провідними інноваційними пошуками у визначенні змісту і технології навчання у вищій школі й недостатнім їх усвідомленням та світоглядним, науковим і методичним забезпеченням.

Питання удосконалення професійної освіти широко розглядаються в сучасній науковій літературі. Філософські аспекти педагогіки вищої школи розкрито у працях В. Андрущенка [1]; Г. Падалка, О. Рудницька, О. Щолокова, Х. Якобс, Х. Вільям акцентують увагу на творчих засадах професійної підготовки фахівців мистецького профілю [8; 9]. У галузі вокальної педагогіки відмічаємо праці В. Антонюк [2]; В. Карпось [5]; Я. Кушка [6]; Н. Можайкіної [7]; Т. Шидловської [10] та ін.

Але аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми, вивчення практичного досвіду організації навчання у вокальних класах дозволяє зробити висновок, що у численних і вагомих за теоретичними і прикладними результатами дослідженнях педагогічної науки ще недостатньо приділяється увага проблемі аналізу теорії і практики, з'ясування суперечностей, що склалися в мистецькій професійній освіті, визначення можливостей їх розв'язання.

Мета статті – висвітлити методичні прийоми та методи розвитку голосового апарату співака у класі сучасної вокальної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Основні прийоми роботи з голосовим апаратом співака – це узагальнення практичного досвіду, використаного людством в процесі формування вокальної культури. Прийом – це елемент методу, його окремий крок, фазова дія в реалізації того чи іншого методу [4]. Основні прийоми розвитку голосу (звукоутворення, артикуляція, дихання, засоби виразності) стосуються:

- формування внутрішнього уявлення першого звука ще до початку його відтворення голосом;
- використання легкого стаккато (*staccato*) на певну голосну в процесі роботи над вокальним твором для вирівнювання тембрового звучання, опанування кантиленою, фразуванням тощо;
- розвиток активного голосотворення на «*riano*» як основи якісного технічного прийому;
- формування стійкої техніки вокального дихання (помірний вдих, опора дихання, економний видих у вокально-тілесній схемі, тобто, при збереженні активності і пружності гладких м'язів живота тощо);

- використання спеціальної роботи артикуляційних органів, наприклад, стану «напівпосмішки» для нейтралізації голосних і вирівнювання так званої «вокальної лінії» при формуванні близького (світлого) голосоведіння;

- формування пружності тканин носоглоткової порожнини і активізації роботи м'якого піднебіння в процесі голосоведіння (відчуття аромату, стану здивування, захоплення тощо);

- формування чіткої дикції з використанням прийому активного вимовляння тексту творів пошепки зі збереженням міцного видиху і відчуття опори дихання;

- використання беззвучної, але активної артикуляції під час внутрішнього співу з опорою на зовнішнє звучання еталону (активізує артикуляційний апарат);

- декламація тексту творів, як перехідної ланки між артикуляційним напруженням у мовленні та специфічною їх вокальною роботою. Виразна декламація текстів є одним із способів створення в студентів уяві яскравих та живих образів, які впливають із змісту творів, тобто, є прийомом розвитку образного мислення, що лежить в основі виразного виконання;

- опора на кульмінаційне слово і його значущість у фразуванні вокального твору;

- використання варіативності завдань та різноманітності типів звуко ведення (зміна і урізноманітнення динамічних, ритмічно-темпових, тембральних, емоційно-виразових та тональних характеристик вокального твору) при повторенні вправ та виспівування пісенного матеріалу;

- використання різнохарактерних вокальних творів в процесі роботи як альтернативи і співставлення виконавської можливості у співі.

Робота з голосовим апаратом у вокальному класі спрямована на розвиток слуху, техніки співу, розширення діапазону, поліпшення тембру та витривалості голосу [3]. Прийоми розвитку слуху спрямовані на формування слухового сприйняття та вокально-слухових уявлень в процесі голосоведіння, наприклад:

- уміння «вслуховуватися» у виконання і аналізувати почуте через порівнювання різних варіантів виконання з метою пошуків правильного способу звукоутворення;

- впровадження теоретичної інформації про якісні характеристики співацького звука і елементи музичної виразності;

- використання слухового аналізу і його оцінки після прослуховування нових вокальних творів і власного виконання;

- повторення складних елементів твору за допомогою інструменту і без нього;

- настроювання на тональність перед початком співу;

- виділення окремих важких інтонаційних частин в спеціальну вправу і виконання його в різних тональностях;

- заміна тональності в процесі розучування і виконання твору для пошуку найбільш зручної для співака;

- виділення слухом окремих звуків з кількох інтервалів, що звучать одночасно і відтворення їх в мелодичному і гармонічному викладі. (Властивість аналітичної роботи людського вуха, зокрема, уміння виділяти з сукупності звуків кожний тон окремо досліджував ще у XIX ст. І.М.Сеченов («Рефлекси головного мозку»). Вчений підкреслював здатність вуха відчувати поєднання конкретних звуків і одночасно розкласти їх на складові музичного тону. На цих природних унікальних здібностях людини побудована вся методика розвитку гармонічного слуху у навчанні співу [2].

Зі свого практичного досвіду роботи з голосовим апаратом співака можемо запропонувати прийом формування вокальної техніки: «активного ріапо» як основи формування співацьких навичок. Активний спів на «ріапо» передбачає активне змикання верхніх країв голосових зв'язок, тобто, справжніх голосових зв'язок, в будь-якому регістровому режимі їх роботи, якому, власне, і сприяє оптимальна величина підв'язкового тиску і ступінь активності артикуляційного апарату. Активізація крайового змикання голосових зв'язок досягається співом на легке стакато з використанням фонем, що сприяють близькому природному звукоутворенню, наприклад «У».

Важливе використання м'якої атаки звука. Рекомендується для початкового етапу «розігрівання» голосового апарату при розспівуванні, в період розучування нових творів, для виправлення недоліків інтонування, а також, з метою розширення динамічного і звуко висотного діапазону голосу;

- довільне керування дихальним балансом;
- при співі висхідного інтервалу верхній звук здебільшого супроводжується легким втягуючим рухом нижньої частини живота для підсилення підв'язкового тиску, потрібного для відтворення більш високого тону (за Г. П. Стуловою);
- вимовляння тексту творів активним шепітним звуком з використанням міцного видиху, для формування відчуття активізації дихальних м'язів і утворення опори звука;
- використання беззвучної, але активної артикуляції в час «внутрішнього» співу, з орієнтацією на зовнішнє звучання еталону;
- активна декламація тексту творів, як перехідний період між артикуляційною напругою в мовленні і специфічними вокальними вправами.

Висвітлюючи основні прийоми роботи над голосовим апаратом співака у вокальному класі неможна не враховувати основні прийоми *психолого-педагогічного впливу* на майбутніх фахівців. Радимо застосовувати низки запитань пошукового характеру для стимулювання мислення студентів; використання гумору як засобу стимулювання позитивних емоцій на заняттях для підвищення працездатності вихованців; використання похвали, заохочення, радісного настрою викладача в процесі успішного виконання завдань; використання методів розвантаження (фізичних вправ, релаксації) для зняття статичного м'язового напруження, покращення кровообігу, відновлення працездатності студентів; спрямування навчальної роботи на певний суспільно-корисний захід, концерт, творчу зустріч тощо із метою мотивації процесу навчання, виховання відповідальності, почуття обов'язку тощо.

Говорячи о прийомах роботи з голосовим апаратом співака, необхідно зупинитися і на основних методах навчання у класі вокалу. Поняття «метод» педагогічний словник трактує як – спосіб організації практичного й теоретичного освоєння дійсності, зумовлений закономірностями об'єкта, що розглядається [4].

Метод навчання вокалу – це спосіб правильної і доцільної обробки людського голосу, виведений із законів роботи голосового апарату, який веде до такого співу, якого вимагає мистецтво [9, с. 16].

Наприклад, **метод показу і наслідування** – метод, який допомагає досягнути якісні характеристики звучання голосу як в позитивному, так і негативному їх варіанті. Це дозволяє розвивати так зване «еталонне» звучання голосу, розуміння правильного голосоведіння. В цьому випадку викладач повинен уміти володіти показом, використовуючи різні регістри свого голосу. Доцільне використання даного методу стосується активного впливу на емоційну сферу студента, через «вживання» в образ шляхом аналізу музики і тексту. Пошукові ситуації і навідні запитання педагога повинні сприяти формуванню стійких переконань у накопиченні вокально-технічної бази учня, ініціативності і самостійності в досягненні бажаної мети [9].

Позитивний ефект у використанні названого методу пов'язаний, як стверджують акустики (Д. Аспелунд), з нервово-м'язовим механізмом людського організму як підсвідомого акту, який суттєво відрізняється від інших, свідомо контрольованих дій в процесі співу. Процес наслідування має властивість загальної мобілізації організму і цілісної організації роботи всієї голос утворюючої системи, яка згодом переходить в стадію усвідомлених і цілеспрямованих дій через повторне відтворення вдалих моментів і зосередження уваги вихованця на запам'ятовування м'язових, вібраційних і слухових (резонансних і акустичних) відчуттів, що виникають в процесі співу.

Наступний метод навчання у вокальному класі, який широко використовується, це **метод уявного співу** (внутрішнє інтонування) – характеризує один з основних методів у практичній роботі над розвитком голосу людини. Цей метод успішно використовується не тільки в співі, а й в процесі навчання гри на різноманітних музичних

інструментах. Багато педагогів-практиків вважають його одним з основних методів розвитку так званого «внутрішнього слуху» і музично-слухових уявлень музиканта-виконавця. Використання названого методу на початковому етапі навчання співу виконує роль активізації слухової уваги, яка спрямовується на сприймання та запам'ятовування звукового еталону і готує підґрунтя для формування стійких вокальних навичок через логіку відчуттів і мислення.

Уявний спів сприяє внутрішньому зосередженню, запобігає перевтомі голосового апарату при потребі багаторазового повторення музичного тексту в процесі опанування вокальною технікою. Педагоги-практики вважають цей метод особливо ефективним у роботі зі студентами при поєднанні з методом показу і наслідування, коли майбутні фахівці, слухаючи виконання педагога (чи будь-якого іншого виконавця) мають можливість внутрішньо співати разом з ним, спостерігати поведінку і міміку, спосіб артикуляції і дихання.

Комплексне застосування зорового і слухового унаочнення створює умови для максимальної ефективності музично-слухового сприйняття, оскільки забезпечує спільну роботу різних аналізаторів і, таким чином, створює надзвичайно сприятливе середовище для переходу від окремих відчуттів, що відображують властивість предмету, до сприйняття предмету загалом [8].

Евристичний метод навчання (частково-пошуковий) характеризується тим, що викладач планує та організовує пошук студентами окремих елементів виконання вокального твору. Зазвичай використовуються завдання на пошук характеру звучання, що відповідає вокальному твору. Педагог підводить студента до виконання завдань, допомагаючи йому чітко визначити емоційно-суттєвий зміст вокального твору (А. Г. Менабені).

На думку Можайкіної Н. евристичний метод навчання полягає в організації активного пошуку вирішення висунутих (або самостійно сформульованих) у навчанні вокалу пізнавальних завдань під керівництвом педагога, або на основі певних евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно спрямовується і контролюється педагогом або самим учнем під час роботи з програмами та навчальними посібниками. Такий метод – перевірений спосіб активізації мислення, пробудження інтересу до пізнання на практичних заняттях [7].

Евристичний метод навчання вводиться у міру того, як учень освоює художні і вокально технічні навички подання голосу при співі. Головним завданням у евристичному навчанні є творча самореалізація студента. При евристичному навчанні перевірки та оцінці підлягають розвиток особистісних якостей студента, його творчі досягнення з досліджуваних предметів, а також рівень засвоєння і випередження освітніх стандартів.

Робота з голосовим апаратом у вокальному класі сучасної підготовки співака-професіонала припускає використання наступних методів навчання: *дихальні вправи*, як основи вокальної техніки – діафрагмально-реберне дихання («дихання животом»), вдих через ніс (повільно, без підйому плечей), видих через рот з контролем діафрагми. Вправи: «шиплячий видих» (на звук «с-с-с»), «задування свічки» (плавний видих). Тренування опори звуку (видих з опорою на м'язи пресу). Вправи з паузами (наприклад, вдих – затримка 3 сек. – плавний видих).

Артикуляційна гімнастика покращує чіткість вимови та звільняє напругу: розігрів м'язів обличчя – «Гримаси» (широко посміхатися, витягувати губи трубочкою). Вибірковий рух язиком (доторкнутися до піднебіння, «масаж» щік язиком). Скоромовки та вокалізи на різні голосні («а-е-і-о-у»).

Вправи на резонатори для поліпшення тембру та сили звуку: грудний резонатор – насичені голосні («о», «у») у нижньому регістрі. Вправи з «зевком» (відчуття вібрації в грудній клітці); високі голосні («і», «е») у верхньому регістрі.

Вправи з «маскою» (відчуття вібрації в носі та лобі).

Вокальні вправи (вокалізи). На legato (плавність): спів на одній ноті з поступовим рухом («ма-а-а-а»); гами з плавним переходом між нотами. На staccato (чіткість): короткі звуки («та-та-та») для розвитку атаки звуку. На розширення діапазону: рух вгору-вниз по півтонах («мі-ма-мо-му»).

Робота з напругою та релаксацією: масаж шиї, плечей перед співом; вправи на розслаблення щелепи (рухи вниз-вгору); фізіологічний зівок – для збільшення об'єму глотки.

Вправи на дикцію та виразність: спів з чіткою артикуляцією приголосних («д-т-л-р»). Емоційне наповнення – спів з різними інтонаціями (радість, сум, гнів).

При роботі у вокальному класі треба завжди пам'ятати, що кожен голос унікальний, тому сучасні педагоги використовують: персоналізовані вокальні тренажери (наприклад, Vocal Pitch Monitor); відеоаналіз (наприклад, програма Sing & See) для візуалізації помилок. Сучасні умови навчального процесу вимагають приділяти більше уваги профілактиці голосових проблем у цифрову епоху, а саме: через навантаження використання онлайн-навчання (часті репетиції через Zoom); неякісна акустика домашніх студій. Робота з голосовим апаратом допомагає зменшити напругу при роботі з мікрофоном, адаптуватися до різних акустичних умов.

Результати. На наше переконання, застосування саме евристичного навчання у вокальному класі допомагає ставити за мету конструювання студентом власного сенсу, цілей і змісту освіти, а також процесу його організації, діагностики й усвідомлення, відповідає новій парадигмі музично-педагогічної освіти, сучасним запитам суспільства щодо формування творчої особистості підростаючого покоління.

Специфікою названих вокальних прийомів і методів є те, що кожна з груп вміщає значну кількість прийомів і способів практичного впливу на певну ділянку голос утворюючих органів, які активізують потрібну функціональну роботу на закріплення рефлексорних зв'язків у взаємодії з нервово-м'язовою діяльністю організму.

Різноманітність прийомів і способів, властивих кожній групі, пов'язується з використанням у практиці навчання співу вербальних (словесних), наочних та практичних методів, які в поєднанні здатні активізувати чуттєво-емоційну сферу співаючого. Використання педагогами-вокалістами тих чи інших методів у практичній роботі з голосом буде завжди *різною*, в залежності від потреб навчання та індивідуальності самого студента, що залежить від суб'єктивного і емоційного стану вихованця, його готовності до сприйняття, фізіолого-психологічного стану та розумової діяльності на заняттях. Тому регламентація необхідної навчальної інформації повністю залежить від взаєморозуміння між викладачем і студентом, попередньою підготовкою вихованця і його самостійності.

Практика показує, що освоєння всього комплексу вокальних прийомів і методів забезпечує технологічну основу керування процесом фонації через функціональну рівновагу і взаємодію голос утворюючих органів. Очевидним є те, що специфіка будь-якої художньої діяльності не піддається суворій регламентації та контролю, тому опанування певного обсягу знань, умінь і навичок як технічної бази навчання, стає надійним процесом оволодіння методами педагогічного впливу на культуру голос творення.

Висновки. Таким чином, використання комплексу названих методів і прийомів спрямовується на формування і розвиток основних якостей співацького голосу, формування співацьких навичок шляхом стимулювання, передовсім, слухової уваги і вокально-моторного слуху, активності мислення і самостійності, як необхідної умови для опанування логікою співацького процесу; узагальнення і співставлення у виборі необхідних важелів впливу на відпрацювання вокальної техніки. Музичне диференціювання якостей звучання голосу і елементів музичної виразності спираються на використання всіх видів розумової діяльності, інтелектуальної роботи мозку, оскільки спів – складний психічний процес, що вимагає аналізу і узагальнення, уваги і м'язової пам'яті, енергетичних затрат організму і конкретизації профілактичних норм охорони

голосу для збереження працездатності і тривалої роботи всього голосового апарату співака.

Підсумком багаторічного теоретичного і практичного досвіду педагогів вокалу є визнання ефективності численних методів і прийомів постановки голосу. Одні викладачі посилаються на староіталійську школу співу, інші – на більш сучасні. Різноманіття методів і прийомів у вокальній методиці часто приводить до відсутності *єдиних точок зору* на процес формування співака. Малоефективним буде таке навчання, яке ґрунтується лише на одному методі.

Перспективними напрямками розвитку і оновлення педагогіки вокального мистецтва є дослідження більш глибокого розуміння фізіології голосу, свідомого використання індивідуального підходу до підготовки співака-професіонала, застосування основних методів і прийомів навчання вокалу на основі евристичного підходу до фахової підготовки вокаліста, вирішення проблеми універсалізації навчальних дій студентів в галузі мистецтва, можливості і перспективи застосування дистанційних освітніх технологій у викладанні вокалу, полікультурні орієнтири розвитку мистецької освіти, педагогічні засоби активізації впливу мистецтва на становлення особистості в сучасних умовах.

Сучасна вокальна підготовка співака-професіонала не може існувати без систематичної роботи з голосовим апаратом, але тепер вона поєднує: класичні вправи (діафрагмальне дихання, вокалізи); цифрові інструменти (AI-аналіз, візуалізація); міждисциплінарні знання (медицина, акустика, психологія).

Це не просто «тренування голосу» – це комплексна система підготовки виконавця ХХІ століття. Незаперечним є те, що педагог вокалу повинен досконало володіти різноманітними методами і прийомами вокального навчання, уміти застосовувати їх у відповідних ситуаціях, вміти використовувати цифрові засоби навчання у повному обсязі. Усі перераховані методи та прийоми, що склалися у вокальній теорії та практиці, повинні не виключати, а *взаємодоповнювати* один одного, тільки тоді відбудеться якісна підготовка майбутнього фахівця вокального мистецтва.

Література

1. Андрущенко В. П. (2008). Філософічність освіти: теорія, методологія, практика. Вища освіта України. Вип.4. Київ: Промінь. С. 10–18.
2. Антонюк В. (2007). Вокальна педагогіка: навчальний посібник. Київ: ЗАТ Віпол. 174 с.
3. Бондаренко Л. О. Методика викладання академічного вокалу. Київ: НМАУ, 2020. 240 с.
4. Гончаренко С. У. (2011). Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге. Рівне: Волинські обереги. 552 с.
5. Карпось В. (1999). Основні положення з теорії та практики співу. Луцьк: Вежа. 107с.
6. Кушка Я. (2010). Методика навчання співу: навчальний посібник. Тернопіль: Навч. кн.283с.
7. Можайкіна Н. С. (2016). Методика викладання вокалу. Хрестоматія: навчальний посібник. К.: Ліра-К.216с.
8. Падалка Г. М. (2008). Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта України. 274 с.
9. Рудницька О. П. (2002). Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посібник. Київ: інтерпроф. 270 с.
10. Шидловська Т. А. (2011). Функціональні порушення голосу: навчальний посібник. Київ: Логос. 523 с.

References

1. Andrushchenko V.P. (2008). Filosofichnist osvity: teoriia, metodolohiia, praktyka. Vyshcha osvita Ukrainy. Vyp.4. K.: Promin. S.10-18.
2. Antoniuk V. (2007). Vokalna pedahohika. K.: ZAT Vipol. 174s.

3. Bondarenko L.O. *Metodyka vykladannia akademichnoho vokalu*. Kyiv: NMAU, 2020. 240 s.
4. Honcharenko S.U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk*. Vyd. 2-he. Rivne: Volynski oberehy. 552s.
5. Karpos V. (1999). *Osnovni polozhennia z teorii ta praktyky spivu*. Lutsk: Vezha. 107s.
6. Kushka Ya. (2010). *Metodyka navchannia spivu: navchalnyi posibnyk*. Ternopil: Navch. kn.283s.
7. Mozhaikina N.S. (2016). *Metodyka vykladannia vokalu. Khrestomatiia: navchalnyi posibnyk*. K.: Lira-K.216s.
8. Padalka H.M. (2008). *Pedahohika mystetstva (teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin)*. K.:Osvita Ukrainy.274s.
9. Rudnytska O.P. (2002). *Pedahohika: zahalna ta mystetska: navch. posibnyk*. K.: interprof. 270s.
10. Shydlovska T.A. (2011). *Funktsionalni porushennia holosu: navchalnyi posibnyk*. K.: Lohos. 523s.

Hurets O.

People's Artist of Ukraine, Professor,
 Professor of the Department of Opera Singing of the National Music
 Academy of Ukraine named after P.I. Tchaikovsky
 oleksandrgurets57@gmail.com
 orcid.org/0009-0000-0012-0502

BASIC TECHNIQUES FOR WORKING WITH THE VOCAL APPARATUS IN VOCAL CLASS

One of the important directions of modernization of music education is the study of the problem of training a professional singer in a vocal class. The article reveals the basic techniques and methods of working with the vocal apparatus in a modern vocal training class. Attention is drawn to the practical direction of education based on heuristic learning; to the use of direct interpersonal and digital distance methods communication between the teacher and students; to the use of self-study techniques and at the same time achieving communicative openness of future specialists. The main techniques for voice development relate to sound formation, articulation, breathing, and means of expression. The article proposes a method for forming vocal technique: «active piano» as the basis for forming singing skills; the use of a soft attack of sound.

The main teaching methods in the vocal class are also considered: demonstration and imitation method; mental singing method (internal intonation); heuristic learning method (partial search); breathing exercises, articulation exercises, resonator exercises, vocal exercises (vocalises), work with tension and relaxation, exercises for diction and expressiveness. Promising directions for the development and renewal of vocal art pedagogy are: research into methodological determinants of art education; use of heuristic methods and learning techniques; systematic work with the vocal apparatus, which combines: classical exercises (diaphragmatic breathing, vocalizations), digital tools (AI analysis, visualization). interdisciplinary knowledge (medicine, acoustics, psychology); perfect mastery by the teaching staff of various methods and techniques of vocal training, the ability to apply them in appropriate situations, the ability to use digital learning tools to their full potential.

Key words: *methods, techniques of vocal training, professional singer, heuristic learning, problem-based learning methods, digital technologies.*